

Paskaidrojuma raksts
**grozījumiem VARAM 2015.gada 26.februāra rīkojumā Nr.67 „Par vides
monitoringa programmu”, ar kuriem Vides monitoringa programmas
sadaļa „Ūdeņu monitoringa programma” ir apstiprināta jaunā redakcijā**

Ūdeņu monitoringa programma ir izstrādāta jaunā redakcijā, lai papildinātu:

1) monitoringa programmu ar nosacījumiem par radioaktīvo vielu rādītāju monitoringu dzeramajā ūdenī (Pielikums Nr.29 “Ūdensapgādes sistēmas vietu saraksts). Atbilstoši Ministru kabineta 2003.gada 29.aprīļa noteikumu Nr.235 “Dzeramā ūdens obligātās nekaitīguma un kvalitātes prasības, monitoringa un kontroles kārtība” (turpmāk – MK noteikumi Nr.235) grozījumiem (20.10.2015. MK noteikumi Nr. 596), kas stājās spēkā ar 2015.gada 28.novembri, tika pārņemta Padomes 2013.gada 22.oktobra Direktīva 2013/51/Euratom, ar ko nosaka iedzīvotāju veselības aizsardzības prasības attiecībā uz radioaktīvām vielām dzeramajā ūdenī (turpmāk – Direktīva 2013/51/Euratom).

MK noteikumi Nr.235 nosaka radioaktīvo vielu rādītāju monitoringa kārtību un nosakāmos radioaktīvo vielu rādītājus dzeramajā ūdenī. Atbildīgā institūcija par radioaktīvo vielu rādītāju monitoringu ir noteikta valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību „Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs” (turpmāk – LVĢMC), kura jau pašreiz saskaņā ar Ministru kabineta 2009.gada 1.jūlija rīkojumu Nr.448 „Par valsts aģentūras „Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūra” un Bīstamo atkritumu pārvaldības valsts aģentūras likvidāciju un valsts sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs” dibināšanu”, veicot vides monitoringu, nodrošina arī radioaktīvo vielu monitoringu. Katru gadu LVĢMC veic dzeramā ūdens radioaktīvo vielu monitoringu četrās vietās (Rīgā, Baldonē un divās vietās Daugavpilī).

Direktīva 2013/51/Euratom nosaka vairākus radioaktīvo vielu rādītājus, kurus ir jānovērtē. Vienlaikus Direktīva 2013/51/Euratom paredz, ka, ja ir pietiekami rezultāti, kas pierāda, ka netiek pārsniegtas normas, tad turpmāk var neveikt radioaktīvo vielu monitoringu. Tritija ^3H , kopējā beta starojuma avotu ($\Sigma\beta$) īpatnējo radioaktivitāti un kopējā alfa starojuma avotu ($\Sigma\alpha$) īpatnējo radioaktivitāti dzeramajā ūdenī 2008. un 2009.gadā noteica Sabiedrības veselības aģentūra (kopš 2009.gada 1.septembra Veselības inspekcija) un attiecīgi šo radionuklīdu koncentrācija atbilda normai. Savukārt radona ^{222}Rn mērījumi dzeramajā ūdenī iepriekš nebija veikti.

Lai nodrošinātu situācijas novērtējumu attiecībā uz radona ^{222}Rn līmeni dzeramajā ūdenī, tad atbilstoši MK noteikumu Nr.235 46.punktam Veselības inspekcija tās rīcībā esošo informāciju par ūdens piegādātājiem iesniedza LVĢMC. Saraksts ar lielākajām ūdensapgādes vietām (virs 100 m^3) ir izmantots Vides monitoringa programmas papildināšanai ar vietu sarakstu, kurās tiks veikts vienreizējs pētījums par radona ^{222}Rn klātbūtni dzeramajā ūdenī. Plānotais dzeramā ūdens piegādes vietu skaits, kurās LVĢMC veiks radona mērījumus 2016.gadā, ir 155 ūdensapgādes vietas. Ja rezultāti norādīs, ka radiācijas līmenis nav pārsniegts, tad radona ^{222}Rn mērījumi netiks turpināti šajās vietās. Savukārt, ja radona ^{222}Rn pieļaujama līmenis būs pārsniegts, tad pasākumus un turpmākos mērījumus īsteno ūdens piegādātājs.

Pēc LVĢMC rezultātu ieguves par radona līmeni dzeramajā ūdenī un ņemot vērā Sabiedrības veselības aģentūras (kopš 2009.gada 1.septembra Veselības inspekcija) veiktos radioaktīvo vielu mērījumus 2008. un 2009.gadā, plānots, ka Zemkopības ministrija sadarbībā ar VARAM un Veselības ministriju sagatavos materiālu par situāciju Latvijā un iesniegs to Eiropas Komisijā, lai pierādītu, ka Latvijā nav jāveic papildus radioaktīvo vielu monitorings dzeramajā ūdenī.

2) un precizētu pielikumu Nr.22 "Paraugu ievākšanas un analīzes standartmetodes ūdeņu kvalitātes rādītāju monitoringā". Grozījumi minētajā pielikumā tiek veikti, lai tajā iekļautu jaunākos standartus (metodes) virszemes ūdeņu ekoloģiskās kvalitātes monitoringam – kopskaitā 20 standartus, kuri ir noteikti Komisijas Direktīvā 2014/101/ES (2014.gada 30.oktobris), ar kuru groza Eiropas Parlamenta un padomes Direktīvu 2000/60/EK, ar ko izveido sistēmu Kopienas rīcībai ūdens resursu politikas jomā (turpmāk - Direktīva 2014/101/ES). Minētie standarti aizvieto un papildina tos standartus, kas iepriekš bija norādīti Direktīvas 2000/60/EK V pielikuma 1.3.6.sadaļā kā ūdeņu kvalitātes elementu monitoringā piemērojami standarti. Galvenais mērķis šādu kopēju standartu noteikšanai ir panākt ūdeņu ekoloģiskā monitoringa datu līdzvērtīgu zinātnisko kvalitāti un savstarpējo salīdzināmību Eiropas Savienības dalībvalstīs, kas ir ļoti būtiski ūdeņu stāvokļa novērtējumam kopumā. Tomēr, ņemot vērā, ka atsevišķās valstīs var būt izstrādātas vai adaptētas specifiskas, īpaši vietējiem apstākļiem piemērotas, metodes, Direktīva 2014/101/ES pieļauj arī citu metožu izmantošanu, ja vien tās spēj nodrošināt datus ar līdzvērtīgu zinātnisko kvalitāti un salīdzināmību.

Ar grozījumiem Ūdeņu monitoringa programmas pielikumā Nr.22 tiek iekļauti standarti, kas pārsvarā attiecas uz ūdeņu ekoloģisko kvalitāti un to raksturojošo bioloģisko kvalitātes elementu (aļģu, augstāko ūdensaugu, zivju un dzīvnieku (bezmugurkaulnieku), kas dzīvo ūdenstilpju un ūdensteču gultnē) monitoringu - paraugu ņemšanu un turpmāko novērtējumu. Papildus minētajam pielikumam Nr.22 papildina divi būtiski standarti upju un ezeru hidromorfoloģisko īpašību (gultnes struktūra, krasti, hidroloģiskais režīms, pārveidojumi) novērtēšanai. Papildus minētajam ir veikti atsevišķi tehniski precizējumi.

Jāatzīmē, ka daļu no Direktīvā 2014/101/ES norādītajiem standartiem jau iepriekš izmantoja ūdens monitoringā, pamatojoties uz to, ka standarti ir nepārtrauktā attīstībā - attiecīgās standartizācijas organizācijas (ISO – Starptautiskā Standartizācijas organizācija un CEN – Eiropas Standartizācijas komiteja) savus standartus regulāri pārskata un atjaunina, kā arī izstrādā jaunus, lai nodrošinātu vienotu pieeju un produktu /pakalpojumu salīdzināmību konkrētās jomās. Savukārt akreditētas laboratorijas, kuras veic analīzes, tai skaitā monitoringa izpildei, seko līdzi izmaiņām standartizācijas organizāciju publicētajos standartu sarakstos un atjaunina savu izmantoto standartu klāstu.

Sagatavoja:
J.Malnace
Vides aizsardzības departamenta
Vecākā referente
67026591

R.Rimša
Vides aizsardzības departamenta
Vecākā referente
67026903